

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 129 (9503)

Среда, июнь 5, 1974 чыл

1925 чылда үндөзүлгөттөгү

Өртөз 2 көп.

СЭКП обкомунда

Соңгулда мурнунуң хуралдары

Ажылчы чоннарның чагааларынче, хомудалдарынче доктаамал сагыш салыр

«Тыва АССР-ниң Чурттага-коммунал-ажыл-агый, Чырдымшык, Социал хандырылга министрстволарының ажылчы чоннарның кээп турар хомудалдары, бидириншикнери тодарай көрүп база келген кижилерни хүлээп аларын организастап турарының байдалың дугайында» айтырыгы СЭКП обкомунуң бюрозунга чугаалажып көргөн.

Ол министрстволар «Ажылчы чоннарның чагааларын көрүп болгаш оларга хүлээп аларын организастаарының талазы-биле ажылды экинчидер дугайында» СЭКП ТК-ның 1967 чылдың август 29-тагы доктаамал күдөөлөрү-биле ажылчы чоннарның чагааларын, бидириншикнерин көрүп болгаш оларга хүлээп аларын организастаарының практикаын улам сайзыраггайгыдар хемчеглерин ап чорудуп турарын бюро демдеглээ. Министрстволарның коллегияларының хуралдарына оларга хамаарышкан бүдүрүгө, организаста болгаш албан черлериниң удуртукчуларының илеткелдерин дыңнап, чогуур айтышыкчыларын үлдүрүп келген.

СЭКП обкомунуң бюрозунда бүгү-биле чергелештир министрстволар удуртукчулары, партия эге организастаарының ажылчы чоннарның чагааларын, хомудалдарын болгаш бидириншикнерин канчалар көрүп турарын боттотуу өзү-биле хынада, ажылчы чоннарның негеделерин өзү барымдаалап, кичээлге чок көр, ол чугула херектиң политиктиң ужурудузун чедир билбес чоруктары болдуруп турарын айткан. Ол дугайың чыл келген тууду-на тодарай көрбөзүн чагааларың улам көүдөң турары херечилеп турар-дыр. Чырдымшык министрстволары 1972 чылда чонунуң 298 чагаалыг ирген болза, 1973 чылда — оон барык бир чүс хөй болган. Оон өскө ий министрстволарда бадыла база-ла ыңдыг.

Чагаа-бидириншиктерни өзү барымдаалап, даңзылап кааш, оларже кичээлге салбас чоруктуң түңселинде чагааларың саны улам улгайдыр алаар.

Чурттага-коммунал ажыл-агый министрстволарыңа кавир-ра септелгенер, газ одаагазын тургузарының дугайында, Кызылдың чуртар-бидириншиктериниң багыт ажылдарының дугайында бидириншик-хомудалдар дык хөй көрүп турар. Ыңчаа-даа ол бүтүңүң байдалын шүшүңчүл экинчилеп турар.

Ол шыкш чептерден дугайың айткан хомудалдарың ук чептерин болдуруп турар организастаарың удуртукчулары көрүп-биле чорудуп бээр тааварыңа ховар эвес. Кичээл, Кызылдың чурттага-коммунал ажыл-агый эргелесинге 1972 чылда № 1 бажың эргелесинде багыт ажылчының дугайында чагаа келген. Чагааның талазы-биле хемчег алдын дээш ону ола-ба жемчег эргелесинде чорудуп берген турган.

Келген чагааларын дарый көрбөс чорук чагааларың катта-кылап көрүп эгээр чоруну база болдуруп. 1973 чылда Социал хандырылга министрстволарыңа келген 329 чагааның 35-ин бир ай ажыт үдө көрүп келген, а 35 бидириншиктерде салдыган айтырыгың хары чокка арттырган.

Чырдымшык болгаш Социал хандырылга министрстволарында хамаатыларың хүлээп аларың тодарай корум-чуруму да-а чок.

Министрстволарың партия эге-организастаары даанган ажылчы чоннар удуртукчуларың харысалагы чоруну кошкак бедиян, аппараттың ажылчы контролдарың талазы-биле СЭКП Уставың берген эргелерин долузу-биле ажылдагы турарында үстүндө айттыгың чептер тургустунуп келген. Бюро хуралдарыңа, партия хуралдарыңа хамаатыларың хүлээп аларың канчалар организастааның айтырыгың, чагаалар, хомудалдар болгаш бидириншиктер талазы-биле ажылды экинчидер дугайың чагыс-даа ууда чугаалажып көрбөз. Ол шыкш чагаа-бидириншиктер көүдөң турарың чыдагааларың ханызы-биле анализтөөс, чептерин принципалдыг өзү-биле, шыгың көрбөс чоруктар бар бооп турар.

Демдеглеттинге чептериниң чайладырың болгаш «Ажылчы чоннарның чагааларын чугаалажып көр, хүлээп аларын организастаар ажылды экинчидер дугайында» СЭКП ТК-ның 1967 чылдың август 29-та үлдүрген доктаамал чугаа чок күдөөлөрүнче улаган боттоту хемчеглерин алдырың. Чурттага-коммунал ажыл-агый министрстволарыңа (министр эге Ересев, парторганизаста секретари эге Усманов), Чырдымшык министрстволарыңа (эгер Ондар, Ковалева), Социал хандырылга министрстволарыңа (эгер Күнчүк, Лакла) СЭКП обкомунуң хүлээп алдыгың доктаала дааскан. Министрстволарга болгаш оларның удуртугаларында организастаарыңа ажыл-инчилерин санап, дилеглерин малап принципалдыг көрүп, ажыл-инчилерин чагааларын көрүп, хүлээп аларыңа өзүүргээр, шамлык эвес, кыдыралар чоруктуң камдыг-даа илерелдеринге эптеш чок байдалды тургускан турар кылдыр ажылдарың дааскан.

Хүлээп аларың организастаарыңа болгаш хомудалдар көрүп удуртукчу бурзунуң хууда харысалагың бедидерин, ажыл-инчилерин чагааларыңда, хомудал, бидириншиктеринде тургустунган айтырыгың чугаалажып көрүп саадып, аңаа маламал чок, бюрократсыг болганнарга хамаарыштыр шыгың хемчег ап турарын бюро негезин.

А. Н. Шелепин соңгукчулар-биле ужурашкан

КИРИШИ. (Ленинград область, СЭТА). Кириш хойрайның Октябрь 50 чылы аттыг Культура ордузунга ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Националлар Сөвединиң депутаты Россия Федерациясыдан кандидат СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, ВПСИ-ниң даргавы А. Н. Шелепин-биле Ленинградтың көдөз соңгулда округунуң соңгукчулары ужурашкан.

Ажылчы чоннар депутаттарының Ленинград область Сөвединиң куускомунуң даргавы А. Н. Шибалов хуралды ажыткан.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневке баштаган СЭКП ТК-ның Политбюро составын чымталар хуудатуп президиумга улуг көдөрүшкү-биле соңгусуңар.

ВЛКСМ-ның 50 чылы аттыг нефть болбаазырадыр заводтуң салбар начальниги Социалист Күш-ажылдыг Маалыры Н. И. Потанин А. Н. Шелепиниң амьдалының болгаш ажылының дугайың чугаалажып, соңгулда хүнүндө коммунистерин болгаш партия кежигүүнү эвестерин бузулбас блогуңуң кандидаттары дээш бадылаарыңче бүгү соңгукчуларың кыйгырган.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Л. И. БРЕЖНЕВ Д. КЕНДАЛЛАНЫ ХҮЛЭЭП АЛГАН

Июнь 3-те аш Л. И. Брежнев АШ-тын салгы-үлөттүр болууну суралып төлөлекчи, америк-совет салгы-экономика чөвүлелиниң бир даргавы Дональд Кендалла Кремльге хүлээп алган. До-найыралчы болгаш ажил-херекчи байдалга эртен бөсөдө үезинде ССРЭ биле АШ-тын аразыгыңа

байы-кайыгыңа-даа ажыл-дузалыг экономика харылдаары улам көжүдөрүн айтырыгың берген. ССРЭ-ниң шаптык салгы министриниң орадакчыы В. С. Алхимов болгаш СЭКП ТК-ның Чингине секретарыңа дузалыгың А. М. Александров олар бөсөдө киршиктер.

А. Н. КОСЫГИН-БИЛЕ БЕСЕДА

Июнь 3-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргавы А. Н. Косыгин совет-италия найыралың негеделерин артып турары-биле хабаштыр Совет Эвилелинде келген Италияның чамлык автономият областтарының чаактарының даргалары: Ломбардияны — Шеро Вассеттини, Венецияны — Анджело Томеллерини, Лигурияны — Джанини Лангиону, Эмилияны-Романьяны — Туидо Фантини, Тосканың — Лелио Лагорнону, Лациону — Ринальдо Саквинни, Базиликатаны — Винченцо Веррастроу хүлээп алган.

зааланы, бот-боттарың аразыңа бузууралы болгаш кады ажылдажылганы быжыгыңа эрге-чагырганың чер-чер органының болгаш бот-башкарыңа черлериниң ролун олар онзаалап демдеглээ.

«Италия — ССРЭ» нитиизелиниң чингине секретары, Италия-совет парламент бөлүүнүң даргавы, сенатор, Леззано Аламоли болгаш Италияның ССРЭ-ге алтын Шеро Винчи, шаптык чурттар-биле найыралдык болгаш култууртуг харылдааларың совет нитиизелдер эвилелиниң Президиумунуң даргавының орадакчыы Е. В. Иванов олар база бөсөдө киршиктер. (СЭТА).

Оларны-биле найыралдыг бөсөдө үезинде Европада байдалды улам оожургалдыг болдуруп, чогуумтарчың эрге-ажыктырың баузар ууустар аразыңа ийиригалды харыл-

Коммунист партияны, оон Топ Комитетиниң СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Леонид Ильич Брежневке баштаган СЭКП ТК-ның Политбюроунуң ССРЭ-ниң XXIV съездиниң шийитирлерин, оон хүлээп алганы Тайбың программаның ботандырымыңе уланган чайгыш чок, шийитирлиг ажыл-чорудулганың Ленинградтың болгаш областың ажылчы чоннары чайгыс үн-биле өлөкчү турарын ораторлар даалгаварыңа демдеглээ.

Хуралды киржикилер партия биле улустуң бузулбас чайгыс эвезин дугайың чугаалап турганар. Ленинградтың болгаш областың соңгукчулары Коммунист партияны, оон леңгич Топ Комитетиниң даргалары боттарының сыйып каттышканы, партия-

ның херезинге, улуг Ленинниң херезинге шыңчыны, коммунист тургузушкунуң улуг планының амьдалыңа солтаандар дээш моон-даа солтаандар улуг кызыккай ажылдаарыңа белегини соңгулда хүнүндө база катан көргүзүрүнче бузууралы олар илереди турганар.

А. Н. Шелепиниң чугаазың чымчалар чымды-биле үтүкүп, дыңнаанар. Ол ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутатыңа кандидатка депшиктени дээш соңгукчуларга ханы эвезин четтиришикчин илередип, улустуң эрге-ажыктызыңа эже эрге-ажык партияга чок, ажылчы чоннарның эвезинде болгаш чагай амьдаллар тургалганы дээш амьдалларынды эске чүткүк чыда чок деп онзаалап демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, хамаатыларыңа СЭКП ТК-ның Кыйгырың ажылчы чоннарның кайы кире улуг көдөрүшкүчү болдуруганың дугайың, тоску беш чылдың даалгаварың күдөөлөрүңе чаа-чаа чедикшиктериниң соңгулда хүнүңге ужуражырыңче Ленинградчыларын чукулуңуң дугайың демдеглээ.

Ужуражышыңа чүве чугаалаан ораторлар ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларыңа, ха

Даарта — А. С. Пушкинниң төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 175 чылоо

ПСНОВ ОБЛАСТЬ. Пушкинниң камгаладыг чери Михайловское. Шүлүкчүнүң кабинетинде.

А. Овчинниковтук фото. (СЭТА-ның фотехрониказы).

ПЕДАГОГИКА ТЕРМИННЕРИНИҢ СЛОВАРЫ

Кызылдың күрүнениң педагогика институтунун педагогика кафедрасынң база ты- ва дыл болгаш литература кафедрасынң башкылар кол- лективиниң кылып тургуска- ның «Педагогика терминери- ниң орус-тыва сөзүмүн» фи- лология эртемнериниң докт- ору Ш. Ч. Саттың, педагогика эртемнериниң кандидаты И. И. Анисовтун редакторлааны- биле Тываның ном үндүрер чери пардан үндүргөн. Орус дыл кырында педагогиктик сло- варларын болгаш «Педагоги- ческая энциклопедияны» ажы- лап тургаш авторларын тур- гусканы ол нолма 1300 харе- терини кирген. Чаа ном ах- лады койнуң ортузунга педагогика бөлүмдери тур- гандыктан, башкыларга, студенттерге олаа ажыкты- болгаш тыва дылда педагогика терминериниң маңгыс ай- болдуруп, чүрүмчүлүп турар.

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының 250 чыл оюнга

Бүдүрүкчү улуг күш

(Төнчүзү, Эгеи № 118 «Шында»). Ам ССРЭ-ниң Эртемнер ака- демиязынң Сибирь салбыры- биле талжылаалар. Академхоорайда автоматика болгаш электротехника инсти- тутунга эртен эрте хөй кичи чыгылып келген: Новосибирски- ниң улестүр бүдүрүгелериниң транспорт болгаш тууду черлериниң ажылаакчылары эртемденерге чедип келген о- ой-тур. Олар маңаа алачыл- лар болуп эвес, а дем-беле чу- гулаа керек бүдүрүр ачы- бурү ажылаарын автоматча- дар база бүдүрүгө чорууда- галарын башкаар талазы- биле институтунуң ажылаакчы- ларыны сапалык өөренир дээш келген.

Бүдүрүгелер кижилери Си- бириниң эртем төвүндө чүңү билип алуудак турарып база ол төп бүдүрүгелерине чүңү саналаат турарып.

Машина тургужуучуларын чаа материалдар болгаш техно- логия согуургадып турар болбайн аар. Оларын плавни- лавика институту саладыан. Институттун директору акаде- мик М. А. Ларентьевтин шил- чиледе ажалларын улус ажал- агынынг чактышкынын кү- жүн ажылаарын оруун ажыкты. Угелдеки чактыш- кын маңаа дыка хөй тайбын мергезилдерге «өренип ал- га». Физика-математика эр- темнериниң доктору А. А. Пе- ривес өскө арга-биле катгыш- пас чүс ажыг металлдарын чактышкыны-биле катгышты- рылганы догаларын ажилдап кылган.

Кыжын тудугаа чер казар ажылаарга Сибириниң согуу ам улусы шаптыктаас апар. Кыжын база барык-ла чагыт үеле шыкш темпелде-биле ажылап болурунун арга- тын ашылган. Чүгө оңгоо казар черин күзүн теллофизика ин- ститудунун эртемденериниң салаалары тускай бүдүштүп «көвүктүн» каттыры-биле ша- вар херек. Өртөз дыка үлүг эвес индиг «тон» соок 20-30 градус чедип турда белин че- рин ийи, чарткы-тү ай иш- тинде чылып шыдаар Ону тудугаага дүржүлүгүлөр ба- дыктаан. Оңгар казар дээш шөл 20 градус соок үезинде 75 хойукта домнай чыккан. Ян- варын ортан үезинде, 35 градус соок турда, ажылап каан өскө чер чүгө дөртөн саянтмир чедип бичин доңган болгаш машина-биле кастырып болуп болган. Эртемденер мы- дым «көвүк» кылырнын арга- нын тудугуларга амычылды берген.

Академикхоорай эртемденер «Эртем — көлөз ажал-агыга» деп темалык улуг хурамы эр- темнер. Адаа «Новосибирская- 67» деп кызыл-тастак чаа сортууну дугайып чыгалаармы. Ону Сибириниң шолдеринге чүгө ийи дугаар чылда та- рып турар. Ол гектар бүдүрү- ден 4-5 центнер немелде дү- жүттү бээр, чедип-он хойук хире дүргөн быжар, белең чы- ктырар.

Телевидение

ИЮНЬ 5-ТИ МОСКВАДАН 13.30 — Дамчыдыгалар про- граммы. 13.35 — Онугу теле- дегергуугу. Улуглар. «Уран холдар», 14.05 — Малдээр. 14.15 — Онугу теледөгүгү. Улуглар. «Узун-ховаган». Мультифильм. 14.25 — Онугу теледөгүгү. «Арпюга». Ас- трада программалары. 15.30 — «Кичи болгаш хойлуу». 16.00 — Онугу теледөгүгү. «Илга- сыгырга». Уран-ачен теле- фильм. 17.05 — А. С. Пушкин. «Евгений Онегин». Романдал эгерлерин РСФСР-нин алдарлыг артизи Л. Смольянский ном- чуну. Фильм-концерттин баш- татыгы көргүзүлү. 18.00 — «Уе». Информацион программа. 18.45 — «Бузуңдулар болуп турар» деп хөй сериялыг уран- чеч. телефильмин баштайты көргүзүлү. 1-ти, 2-ти серияла- ры. Чапарда — Кызылдың теле- студиязында телемелдээр. КЫЗЫЛДАН 21.15 — Орус шүлүк чага- лының хүнү». — А. С. Пуш- кинниң төрүттүнгөнүн бээр 175 чыл оюнга тураскааткан дамыдылга. 22.45 — Телеме- дээр. МОСКВАДАН 22.00 — «Эш ып» деп музыкалыг эстафета. Довза-Ростов- тан дамыдылга. 23.00 — «Уе». Информацион программа. 23.45 — 01.15 — Онугу теледөгүгү. Футболда ССРЭ-нин клубу. Финалдын 1/4. «Спартак» (Москва) — «Заря» (Ворони- ловград).

СОНУУРГАКТАРГА

ЧЕР ИШТИНДЕ МУЗЕЙ

ВАРШАВА. Натовиц воеводствозунда Тарнобегуры хохорыннң шанданын мөңгүн рудниктериниң шахталарыга даг амыл-херезиниң музейин ажылар деп шийт- кирдиз. Польшага даг амыл-херезиниң хөг- жүдөөзиниң төвүзүн көргүзүп турар дыка хөй мүчүлдери анаа делгээр.

Чер кырында делгелег павильонунуң ту- луу дооступ турар, делгелег көрөр кижилер шахтаме кирерде анаа маңар. Музей ту- лунуң амылдарыннң хөй нуруузун Си- лезиянын дагымыры хөй-ниити эгелээш- кин-биле күөсүлүп турар.

САДОВОД

БЕЛГРАД. Франьо Бенчичиниң Сплитте дык хөй кижилер Далматиниң миучури- чин деп адап турар. Ол дыка үр чыл- дарын дүргүзүндө болуңуң кодан чаны- нын участкаго чимиктиг мыштарын коллекциянын тургускан, ол коллекция ам. Булуң ботаника саамдан ылгалып. Цит- рустуг ыяштар Ф. Бенчичиниң коллекция- зынын онза чограалы болуп турар. Алышын болгаш лимон ыяштары чылда ийи каптап дүжүп өзөрүн ол чедип алган.

СЕЛЕМЕЛЕР ДААЖЫ ДЫҢНАЛГАН...

ПРАГА. Пльзень чоогунда эрте-бурунгу шивезлеонин бирээзинге чөөнтэ чээ чо- рана хөй туристер анаа эвес көрүштүгү солун чуулдуң херечилери болган. Шивез- ин эрте-бурунгу ханаларыннң чанынга кылычуга болгаш шлем кеткен элзэн наш анык кижилер хенертен көстүп келген. Олар ийи бөлүн кылар үстүп алгаш, бу- луң селемелерге тулуң эгелзэн. Оң соонда олар камзолдор кеңип алгаш, дем- селени шпалгалы уламчылааннар.

Найга-аа талазынга өлүм-чидининг на- ража-ногарал болган ол «тулуңушкуннар» эрзи шатгыш шерип маршруттарын үделги- зи-биле бөлүп эртиген.

Найгап магадаан зискурсангылар Пль- зеньнин фехтование клубунуң кеңигун- нериниң беткеңип турганын көргөн-дио бис дээрин сөзүлүөс билгеннер. Ол клуб- туң кеңигундери Чехословакиянын дыка хөй шаандык шивезлеринге боттарынын

СПОРТ

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ШИЛИНДЕКТЕР ТИИЛЭЭН

Спортуң национал хеарле- ринге Чөөн-Хемчик районунуң спартакнадазы болуп эртексе, аяна төс команда, 200 ажыг спортуң тирискин.

БӨРҮЛӨР БОЛГАШ ХОЙЛАР

НЬЮ-ЙОРК. Бөрүлөр бар девискээрлерде хойларын алардан начпал камгалаарып ала- сак-биле чергелештир хөөр апарган ол араатанарын начпал тандур өлүрбөй барып болуруң? Бо айтыр талазы-биле Юта штатта университеттин эртемденерин ажилдап турар.

Американын ол штаты хөй амылдынн чуртта эн улуг төптөринин бирээзи болуп суражкан. Оң агыда ол болза Каттыш- кан Штаттарда Соңу Американын койот деп бөрүзү шолуң эвес артан эвээш штаттарыннң бирээзи болуп. Ол чорун даг- нандыо турар бөзүс камгалаанын айты- рылганы харылап турар чер-чөлдө фермерлер-биле организацилларыннң аразында уаа-дараа маргалааларын болдуруп келген. Хойларын баш санынч үштүң бир көзүн чылың-на баруге чиртип келген фермерлер койоттарын массалык-биле өлүрүренин чөпшээренин баштай чедип ал- кан турган. Ычкан ол араатанарны бү- рүңү-биле узуунаарынн айылы тургус- тунган деп бодыгып турар зоологтар дү- вүрээзин үндүр берген.

Оларын кайызынга-даа эртемденер ду- залаан. Штаттын университетиниң лабо- раторияларынга литийниң хлориди «ко- лунтуг» хөй эьдинден кылган тускай че- мишти кылгаш, шөноп көргөн. Ындыг че- мишти чылаң койот аажок кузар, оң соонда хөй эьдинден хөлчөк чөсинер апар болган. Ындыг чемишти мурунда чээн койот хойну көрүп чыш, оң чактыгар чээн ба- зар, базар чер тыппас апарын баштайгы кылган дуржулгалар көргүскөн. Берзекте- ри хөй эьдин чөвөн-даа болза, оң чөски- нер кылар нези — кыс бөрү оларны чач- чыктырып шыдаар дээрин тускай эртем- никтер бодыкпал турар.

Амгы үеде ол чемишти «чадогай черле- ге» шылап көрүрүн белгелети чоруп ту- рар, оң соорулгасы болза — койоттарынн хөй эьдинден чөскинер инстинитизи найы хире үр уеде арталып дээрин тодарадыры (СЭТА).

СПОРТ

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ШИЛИНДЕКТЕР ТИИЛЭЭН

Спортуң национал хеарле- ринге Чөөн-Хемчик районунуң спартакнадазы болуп эртексе, аяна төс команда, 200 ажыг спортуң тирискин.

БӨРҮЛӨР БОЛГАШ ХОЙЛАР

НЬЮ-ЙОРК. Бөрүлөр бар девискээрлерде хойларын алардан начпал камгалаарып ала- сак-биле чергелештир хөөр апарган ол араатанарын начпал тандур өлүрбөй барып болуруң? Бо айтыр талазы-биле Юта штатта университеттин эртемденерин ажилдап турар.

Американын ол штаты хөй амылдынн чуртта эн улуг төптөринин бирээзи болуп суражкан. Оң агыда ол болза Каттыш- кан Штаттарда Соңу Американын койот деп бөрүзү шолуң эвес артан эвээш штаттарыннң бирээзи болуп. Ол чорун даг- нандыо турар бөзүс камгалаанын айты- рылганы харылап турар чер-чөлдө фермерлер-биле организацилларыннң аразында уаа-дараа маргалааларын болдуруп келген. Хойларын баш санынч үштүң бир көзүн чылың-на баруге чиртип келген фермерлер койоттарын массалык-биле өлүрүренин чөпшээренин баштай чедип ал- кан турган. Ычкан ол араатанарны бү- рүңү-биле узуунаарынн айылы тургус- тунган деп бодыгып турар зоологтар дү- вүрээзин үндүр берген.

Оларын кайызынга-даа эртемденер ду- залаан. Штаттын университетиниң лабо- раторияларынга литийниң хлориди «ко- лунтуг» хөй эьдинден кылган тускай че- мишти кылгаш, шөноп көргөн. Ындыг че- мишти чылаң койот аажок кузар, оң соонда хөй эьдинден хөлчөк чөсинер апар болган. Ындыг чемишти мурунда чээн койот хойну көрүп чыш, оң чактыгар чээн ба- зар, базар чер тыппас апарын баштайгы кылган дуржулгалар көргүскөн. Берзекте- ри хөй эьдин чөвөн-даа болза, оң чөски- нер кылар нези — кыс бөрү оларны чач- чыктырып шыдаар дээрин тускай эртем- никтер бодыкпал турар.

Амгы үеде ол чемишти «чадогай черле- ге» шылап көрүрүн белгелети чоруп ту- рар, оң соорулгасы болза — койоттарынн хөй эьдинден чөскинер инстинитизи найы хире үр уеде арталып дээрин тодарадыры (СЭТА).

СПОРТ

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ШИЛИНДЕКТЕР ТИИЛЭЭН

Спортуң национал хеарле- ринге Чөөн-Хемчик районунуң спартакнадазы болуп эртексе, аяна төс команда, 200 ажыг спортуң тирискин.

БӨРҮЛӨР БОЛГАШ ХОЙЛАР

НЬЮ-ЙОРК. Бөрүлөр бар девискээрлерде хойларын алардан начпал камгалаарып ала- сак-биле чергелештир хөөр апарган ол араатанарын начпал тандур өлүрбөй барып болуруң? Бо айтыр талазы-биле Юта штатта университеттин эртемденерин ажилдап турар.

Американын ол штаты хөй амылдынн чуртта эн улуг төптөринин бирээзи болуп суражкан. Оң агыда ол болза Каттыш- кан Штаттарда Соңу Американын койот деп бөрүзү шолуң эвес артан эвээш штаттарыннң бирээзи болуп. Ол чорун даг- нандыо турар бөзүс камгалаанын айты- рылганы харылап турар чер-чөлдө фермерлер-биле организацилларыннң аразында уаа-дараа маргалааларын болдуруп келген. Хойларын баш санынч үштүң бир көзүн чылың-на баруге чиртип келген фермерлер койоттарын массалык-биле өлүрүренин чөпшээренин баштай чедип ал- кан турган. Ычкан ол араатанарны бү- рүңү-биле узуунаарынн айылы тургус- тунган деп бодыгып турар зоологтар дү- вүрээзин үндүр берген.

Оларын кайызынга-даа эртемденер ду- залаан. Штаттын университетиниң лабо- раторияларынга литийниң хлориди «ко- лунтуг» хөй эьдинден кылган тускай че- мишти кылгаш, шөноп көргөн. Ындыг че- мишти чылаң койот аажок кузар, оң соонда хөй эьдинден хөлчөк чөсинер апар болган. Ындыг чемишти мурунда чээн койот хойну көрүп чыш, оң чактыгар чээн ба- зар, базар чер тыппас апарын баштайгы кылган дуржулгалар көргүскөн. Берзекте- ри хөй эьдин чөвөн-даа болза, оң чөски- нер кылар нези — кыс бөрү оларны чач- чыктырып шыдаар дээрин тускай эртем- никтер бодыкпал турар.

Амгы үеде ол чемишти «чадогай черле- ге» шылап көрүрүн белгелети чоруп ту- рар, оң соорулгасы болза — койоттарынн хөй эьдинден чөскинер инстинитизи найы хире үр уеде арталып дээрин тодарадыры (СЭТА).

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шетякин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторува 24-63, редакторува оралкыларынын 35-24, пропаганда кылдызынын 23-54, харысалгалыг секретарынын 23-35, партияж ачыдырал кылдызынын 37-13, культура кылдызынын 23-54, көдөз амыл- агы кылдызынын 21-47, улестуу кылдызынын 22-64, чагаа кылдызынын 41-27, информация база совет тургузуу кылдызынын 20-60, буггал- гериянын 31-75, корректорларынын 27-41. Солтун келбейн барганга 32-75 телефонго холгар.

Тыва АССР-иниң Министрлер Чөвүзүлөвүн Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садымынн талазы-биле өргөлөлийн типографиязы, (Кызыл Шетякин-Кравченко кудумчуу бажын № 1).

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНӨР

Тираж 16056 ЧАГЫГ № 684